

Анна Северенчук,

здобувачка вищої освіти

Державний університет «Житомирська політехніка»

Мирослава-Олександра Махачек,

здобувачка вищої освіти

Державний університет «Житомирська політехніка»

Ольга Гордійчук,

*докторка політичних наук, кандидатка філософських наук, доцентка
кафедри журналістики та філософських студій Державного університету
«Житомирська політехніка»*

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ШВЕЦІЇ ЯК МОДЕЛЬ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА СУСПІЛЬНОЇ ДОВІРИ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ Й СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Політична культура Швеції формувалася під впливом тривалого й відносно поступового розвитку, що визначив специфіку її сучасної демократичної моделі. На відміну від багатьох європейських держав, її шлях не супроводжувався різкими революційними потрясіннями, а характеризувався еволюційними змінами, компромісами та високим рівнем суспільної довіри [1].

Історично ця держава характеризується трансформацією від відносно аграрної та економічно відсталої країни до високорозвиненого постіндустріального суспільства з усталеною моделлю держави загального добробуту. Сучасні соціально-економічні показники, зокрема рівень життя та тривалість життя населення, належать до найвищих у світі [1; 2; 7], що свідчить про ефективність обраної моделі розвитку.

У сфері зовнішньої політики Швеція поступово відмовилася від історично притаманної їй військової експансії, яка в минулому зумовлювала участь у європейських династичних конфліктах.

Натомість держава сформувала стратегію міжнародної поведінки, засновану на принципах нейтралітету та політичного балансу між різними ідеологічними системами. Такий підхід сприяв активній участі шведських представників у діяльності Організації Об'єднаних Націй та їх залученню до виконання відповідальних міжнародних функцій. З 1814 року країна не брала участі у воєнних конфліктах, послідовно дотримуючись доктрини неприєднання в мирний час як передумови збереження нейтралітету в умовах війни, що стало одним із ключових принципів її зовнішньополітичної ідентичності у ХХ столітті [1].

Швеція є конституційною монархією, де монарх (наразі Карл XVI Густав) виконує переважно представницькі та символічні функції. Політична влада зосереджена в парламенті (Риксдазі), що визначає засади державної політики. Адміністративним і політичним центром країни є Стокгольм. Функціонування політичної системи характеризується високим рівнем інституційної прозорості, підзвітності та низькими показниками корупції. Політична еліта демонструє орієнтацію на публічну службу, що проявляється у відсутності надмірних привілеїв та збереженні соціальної близькості до громадян. Економічна модель Швеції поєднує ринкові механізми із розвиненою системою соціального забезпечення [1; 7]. Високий рівень оподаткування компенсується широким доступом до суспільних благ, зокрема освіти, охорони здоров'я та тривалих програм соціальної підтримки сімей.

Такий підхід забезпечує високий рівень соціальної захищеності та довіри громадян до держави. Водночас Швеція є важливим учасником глобальної економіки, представленим відомими компаніями, такими як ІКЕА, Volvo та Spotify, які відображають інноваційний потенціал та конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні.

Додамо, що Швеція є однією з п'яти найбільших донаторів для українських Збройних сил і підтримки українського населення в умовах війни РФ проти України [5; 6; 9]. Нещодавно, 17 квітня 2026 р. король Карл XVI Густав відвідав нашу державу з офіційним візитом, разом з президентом Володимиром Зеленським вшанував загиблих українських військових, відвідав реабілітаційний центр для поранених воїнів [10].

Ключовим елементом повсякденної культури Швеції є концепт «lagom», що інтерпретується як принцип помірності та збалансованості, тобто уникнення надмірності й дефіциту на користь гармонійного соціального й індивідуального існування. У науковому дискурсі він розглядається як неформальна соціальна норма, що впливає на моделі поведінки індивідів і колективів, зокрема у сферах споживання, праці, соціальної взаємодії. Орієнтація на стриманість, рівновагу та відсутність демонстративної розкоші корелює з високими показниками соціальної довіри, рівності та якості життя у шведському суспільстві [7]. Така культурна установка також сприяє зниженню соціальної напруги, підтримці стабільності політичних інститутів, оскільки формує консенсусну модель поведінки, орієнтовану на компроміс та взаємну відповідальність.

Важливою складовою соціальної взаємодії є практика «fika», що передбачає регулярні перерви на каву та неформальне спілкування. Вона виконує не лише побутову, а й соціально-інтеграційну функцію, виступаючи своєрідним механізмом горизонтальної комунікації. У межах організаційної культури «fika» сприяє зміцненню довіри між працівниками, зниженню ієрархічних бар'єрів, формуванню більш відкритого й кооперативного середовища. Так навіть неформальні практики стають елементом ширшої системи соціальної згуртованості, характерної для шведської політичної культури.

У цьому контексті важливе значення має й високий рівень

соціальної довіри, який вважається однією з ключових ознак скандинавської моделі суспільства. Довіра до державних інституцій, правоохоронних органів та соціальних структур є системоутворювальним чинником політичної стабільності, що забезпечує ефективність демократичного врядування та низький рівень корупції. Це дозволяє розглядати шведську політичну культуру як таку, що базується не лише на формальних інститутах, а й на глибоко вкорінених культурних нормах взаємної відповідальності [8].

Культурний простір Швеції має значний вплив на міжнародному рівні. Літературна спадщина Астрід Ліндгрен сприяла формуванню гуманістичних цінностей у дитячій літературі та стала важливою частиною світового культурного канону [7]. Музичний гурт АВВА перетворився на глобальний культурний феномен, що значно підвищив впізнаваність шведської культури у світі, закріпив її імідж як відкритої, інноваційної, культурно впливової держави.

Також зі Швецією пов'язане виникнення поняття «Стокгольмський синдром», що описує специфічний механізм психологічної адаптації до екстремальних умов. Термін виник після пограбування банку в Стокгольмі у 1973 році, коли заручники, які кілька днів перебували під загрозою життя, демонстрували емоційну прихильність до викрадачів і недовіру до поліції [3]. Таке ставлення пояснюють прагненням знизити рівень загрози та психологічно адаптуватися до ситуації, у якій навіть незначні прояви «доброзичливості» з боку агресора можуть сприйматися як гарантія безпеки. Після завершення інциденту це іноді проявлялося у відмові співпрацювати зі слідством або у виправданні дій злочинців [там же]. Попри популярність у медіа, «стокгольмський синдром» не має офіційного статусу в сучасних психіатричних класифікаціях і розглядається як дискусійне поняття, яке зазвичай інтерпретують

як різновид травматичного зв'язку в умовах ізоляції та загрози життю.

Політична та соціокультурна модель Швеції є результатом тривалого історичного розвитку, у межах якого сформувалися ефективні інститути демократії, високий рівень соціальної відповідальності та стійкі гуманістичні цінності. Важливу роль у цьому процесі відіграли символічні постаті національної історії: король Густав I Ваза заклав основи централізованої державності, Альфред Нобель сприяв утвердженню інтелектуального авторитету країни на міжнародному рівні, Рауль Валленберг став уособленням гуманістичних принципів і пріоритету прав людини. Культурна репрезентація держави у світовому просторі значною мірою пов'язана і з діяльністю Грети Гарбо. Сукупність історичних, політичних та культурних чинників дозволяє розглядати Швецію як приклад держави, де ефективне врядування поєднується з високим рівнем суспільної довіри та стійкістю демократичних інститутів.

Отже, політична культура Швеції є результатом поєднання історично сформованих соціальних практик, високого рівня інституційної довіри та культурних норм помірності й соціальної рівноваги. Це створює підґрунтя для стабільної демократичної системи, ефективного врядування та високого рівня суспільної згуртованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Encyclopaedia Britannica. *Sweden*. URL: <https://www.britannica.com/place/Sweden>
2. Freedom House. Freedom in the World 2024: Sweden. <https://freedomhouse.org/country/sweden/freedom-world/2024>
3. History.com. *Stockholm Syndrome*. URL: <https://www.history.com/articles/stockholm-syndrome>

4. Hordiichuk O. The Ideological and Ontological Causes of Russia's War on Ukraine. West versus East, Tyranny versus Democracy. *Ethnic in progress*. 2023. Vol. 14, 1. Pp. 4-23. <https://doi.org/10.14746/eip.2023.1.1>
5. Hordiichuk O., Halapsis A., Kozlovets M. How the information warfare turns into full-scale military aggression: the experience of Ukraine. *Przegląd Strategiczny*. 2023. (16). Pp. 345–362. DOI: <https://doi.org/10.14746/ps.2023.1.25>
6. Mishalova O., Hordiichuk O., Sokolovskyi, O. Russia's War in Ukraine as a "War for Identity" and Appropriation of Cultural Tradition. *ETHICS IN PROGRESS*. 2024. № 15(1). Pp. 73–94. DOI: <https://doi.org/10.14746/eip.2024.1.4>
7. Sweden.se. *Official website of Sweden*. URL: <https://sweden.se/>
8. Ulfsdotter Eriksson, Ylva & Larsson, Bengt & Sjöstrand, Glenn. Trust in 'the Swedish model': Exploring relational, institutional and personal trust in Swedish industrial relations. *Economic and Industrial Democracy*. 2026. DOI: 10.1177/0143831X261425504
9. Гордійчук О. Онтологічні причини війни Росії в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. № 2 (94). С. 86–99. DOI: [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(94\).2023.86-99](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(94).2023.86-99)
10. Король Швеції Карл XVI Густав перебуває з візитом у Львові. *Радіо Свобода*, 17 квітня 2026. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-korol-shveciji-vidviduje-lviv/33734479.html?utm>
11. Slyusar V., Kutashev I., Slyusar K., Shpytalenko H. Historical memory as a component of media policy in the context of irredentist conflicts. *Society and Security*. 2025. №1 (7). Pp. 49 – 54.